

JEGYZETEK

¹ A kolligátum első tulajdonosa, Göcs Pál kolozsvári unitárius főlelkész (1571-1622). A következő possessorok így következnek: Suis annumerat Libris Michael Wida 1770. Libris R[everendo] D[omi]ni Michaelis Vida defuncti Parochi Eccl[esi]ae Unitariae Sz[ent] Mihályfalviensis. Michaelis Vida 1776.

Az utolsó bejegyzés: Bibliotheca Colegii Unitar Claudio[polis]. 1817. (Körmöczi János unitárius püspök (1762-1836) kézírása.)

² Teljes címe: Status Romano-Catholicus Transilvanicus. Feladatköre: egyházi és iskolai ügyeit saját egyházi és világi személyekből szervezett közegei által intézi. Kialakulása a reformáció korára megy vissza, ez tette szükségessé, hogy a világiak is gondoskodjanak vallási és egyházi érdekeikről.

³ Palaestra jelentése: küzdőtér, iskola

Farkas Dénes
(közlő)

ADATOK A KERESZTÉNY MAGVETŐ TÖRTÉNETÉHEZ

"Ezelőtt kilencz évvel papi és tanári körünkben egy unitárius egyházirodalmi vállalat megindításának eszméje merülvén fel, miután ez eszme többekkel is közöltetett, s főleg egy, az ügy nagyfontosságától különösen érdekelt, kör által a legmelegebben felkaroltatott, létrejött a "Keresztény Magvető" című vállalat, melyből négy kötet már a közönség kezén forog.

Kilencz év alatt négy kötet! Bár mondhatnók: kilencz kötet! De ha a nehézségekre gondolunk melyekkel minden egyes kötet kiadása öszsze volt kötve, nem számíthatván soha biztosan avagy csak a kiállítási költségek fedezésére sem, annyival kevésbé arra, hogy a vállalat még valami anyagi hasznot is hajtsón - a mulasztás vádja nem terheli lelkünket s nyugodtan elmondhatjuk: hogy a magunk részéről megtettünk annyit, a mennyit megtehettünk, hogy a megindított vállalat által életjelt adjunk, a tehetségeknek munka-kört nyissunk s ezek által egyházunk erkölcsi erejét ez úton is előmozdítsuk és neveljük.

Es itt legyen szabad az eredményre hivatkoznunk.

Kétséget nem szenved, ugyanis, hogy ha csak a gyakorlati lelkészet körébe tartozó, részint eredeti, részint angol és francia jeles íróktól fordított dolgozatokat tekintjük is, a Keresztény Magvető eddig megjelent négy kötetével egyházunknak oly hasznos szolgálatot tettünk, mely magában véve is megérdemli e vállalat megindítását. Pedig ez a rész, ha szinte kezdetben a főszűly erre volt is fektetve, csekély értékű azon életírások, értekezések és különféle ismertetések mellett, melyek míg egyfelől egyházunk multjának és egyes jeleseinek, az egyházat mozgató nagy és hatalmas irány-eszméknek, az iskolák és nevelésre tartozó újabb elveknek ismeretére segitvén, egyházunk minden tagjának tanulságos olvasmányul szolgálnak, másfelől közérdekűvé s irodalmi beccsel bíróvá tették e vállalatot, a mit nyilván mutat az, hogy a napi sajtó minden egyes kötet megjelenését figyelmére méltatta, az iránt különös érdeket, sőt bizonyos rokonszenvet tanusított, munkásait pedig a legőszintébb elismerésben részesítette.

Ily körülmények között, mi természetesebb, minthogy mi, kik e vállalatnak életet adtunk, óhajtanók azt továbbra is fenntartani, sőt odavinni, hogy évenként egyszer rendszeren megjelenjék. És ez ugyszólván egyházunk beccületbeli kötelessége, a mennyiben ma minden testület csak annyit ér, a mennyit tesz. Egyházunkat eddig a törvény biztosította s védte, ugy, a hogy; most e védelem nem elégséges, életrelvőségunkat nekünk magunknak kell kimutatni, különben a

haladó idő kiméretlenül elsodor s rajtunk is betelik az irás szava: sok első lesznek utolsók. Ma, midőn a felvilágosult körökben Európaszerte ószinte rokonszenv mutatkozik az unitárizmus iránt s ennek hitelvei sok tekintetben előtérbe kezdenek nyomulni, nem szabad tétlenül maradnunk, nem szabad összedugott kezekkel néznünk, miként dolgozik a korszellem saját javunkra, hanem e rokonszenvre nekünk is érdemeseknek kell magunkat mutatni, s lépést kell tartanunk a korszellemmel; miből kiindulva elkerülhetetlen szükségünk van egy organumra, melyet valamire való testület napjainkban nem nélkülözhet, mely által mi is hallassuk szavunkat, s általa befolyjunk az emberiség előhaladásának nagy művébe; különben mint használhatatlan tagot, maga a Gondviselés kilök isteni gépezetéből.

Es mi a munkára készen is vagyunk, mi a kötelesség elől elszaladni nem akarunk; ámde, hogy annak megfelelőhessünk, erre több biztosíték kell, mint a megnyit az eddigi tapasztalat nyújt. Az eddigi előfizetések alig fedezték a kiadás költségeit; pedig most egy oly korban élünk, midőn, a munkásnak nem szégyen a maga bérét kikérni. Ha tehát e vállalatot fenn akarjuk tartani, ha azt az egyházunkban használható szellemi erők felhasználása által még becsebbé kívánjuk tenni: szükségképpen arról is kell gondoskodnunk, hogy megjelenése ne legyen az esetlegességekhez kötve, s az írókat fáradságuk arányában bármi kevés díjazásban részesítsük. Erre pedig csak egy mód van, a társulás, mely mindenütt biztos eredményre szokott vezetni, a hol erejét kifejti. Eddig is a társulati erőnek köszönjük a Keresztény Magvető fennállását, mert az a kör, mely kezdetben megindítására egyesült s fenntartására erkölcsi biztosítékot nyújtott, mind a mai napig híven támogatta egymást s kész e vállalatért a jövőben is meghozni egy a szellemi, mint az anyagi áldozatot, tudván, hogy ezt egyházunk érdeke kívánja, melynek ma különös szerep jutott a megújhozni indult keresztény egyházban; csakhogy e kör kisebb, kevesebb számú tagokból áll, mint hogy e vállalat minden terhét egy magára elbirja; minélfogva elhatározta, hogy a csatlakozásra, a Keresztény Magvető pártolására többeket felhíván, magát mintegy kiszélesíti és megerősíti, nevezetesen pedig megkísérti, ha vajjon nem találkoznék-e egyházunkban legalább 100 olyan egyén, a kik a Keresztény Magvető állandósítására és biztosítására egy kis áldozatot is készek hozni, a mi abból állana, hogy minden kötet megjelenésekor egy példányért 4% négy osztr. értékű forintot fizetnének; önként értetődővén azonban, hogy a kinek több példányra van szüksége, a többit a rendes előfizetési árban kapja, s a legjobb esetben is évenként csak egy kötet jelenhetik meg.

Ugyanezért ismerve _____-nak egyházunk közügyei iránti érdekeltségét, áldozatkészségét és buzgóságát, teljes tisztelettel felhívjuk, méltoztassék kijelenteni: nem lenne-e hajlandó a Keresztény Magvető érdekében a fennebbi biztosítékot nyújtani és segédkezni arra, hogy ez úton egy unitárius irodalmi-részvénytársulat alakuljon, mely esetben kérjük a mellékelt lapot aláírva mielőbb, s legalább ez év végéig a magunk tájékoztatása végett visszaküldeni, s a megnyiben tehetségében áll, az aláírásnak másokat is megnyerni.

Mithogy pedig a kötelezettség jogot is ad: sietünk kijelenteni, hogy mindazoknak, kik ily módon a Keresztény Magvető pártolói sorába lépnek, szabadságukban leendő annak számadásait melyek eddig is ellenőrizve voltak, bármikor megvizsgálni s a bevételekről, valamint kiadásokról magoknak felvilágosítást és megnyugtatót szerezni. Kolozsvártt, szept. 25-én 1869.

A Keresztény Magvetői- kör nevében és megbizásából

Ferencz József

kolozsvári unitárius pap és tanár"

SZÓSZÉK - ÚRASZTALA

Simén Domokos

AZ ESZME GYŐZELMÉT ÜNNEPELJÜK

Lk 24,5-6

A keresztény világ nagyobb része húsvétkor, életformáló hitért és az abban való eligazodás magyarázataért, nagypéntek felé fordul elsősorban, mert igaznak véli a hiedelmet, hogy nagypéntek nélkül nincs húsvét, de húsvét nélküli nagypéntek lehetséges. Úgy tekintenek nagypéntekre, mint Jézus életének, munkájának és sorsának tengely-napjára. Ez által a nap által lett Jézus Krisztussá, dicső halálában megváltotta az emberiséget. Vállalta a keresztthalált, habár mint Isten, el is kerülhette volna ezt.

Jézus sorsa másik legfontosabb napjának húsvétot tartják, azért, mert a vallás tanítása szerint az üres sír bizonyosságával, test és vér szerinti feltámadásával igazolta azt, hogy nem volt hiábavaló nagypénteke, mert dicső halálában megváltotta önmagát és mindenkit a haláltól, aki benne hisz. Isten voltának ez a személyazonossága.

A kereszténységnek ez a nagy része a nagypénteki keresztet és a húsvéti üres sírt tekinti Jézus élete jelképének. Úgy vélik, hogy aki ebben nem hisz, nem lehet keresztény. Szerintük ez a hit a jézusi tanítvány ismertető jele.

Mi unitárius keresztények azok közé tartozunk, akik ezt nem így hisszük, mert az egyetlen húsvéti forrás, a bibliai leírás sem egységes. Az evangélisták is ellentmondanak egymásnak. A keresztény egyházak álláspontja is eltér egymástól, így például nem egyszerre tartják a húsvétot. A tudomány és a józan ész sem támogatja ezt a húsvéti hitet. Hiszük azt, hogy a jézusi élet egésze, az "életmű" a lényeg, és nem a keresztre és az üres sírra csonkított élet. Hiszük azt, hogy aki nem nagypénteket és húsvétot tekinti Jézus élete legfontosabb napjának, lényegének, az nem lehet kisebb, mint más. Az eszme keretén belül véleménykülönbségek lehetnek, de ez soha nem lehet kizáró jellegű. Képzeld el, hogy a világon élő emberiségnek csak közel 1/4-e keresztény, a többi más világvalláshoz tartozik. Az előzőek értelmében azt jelenti ez, hogy a világ 3/4 része nem, hogy nem lehet keresztény, de mivel nem keresztény, embernek is gyenge. Eszerint elvesz az emberiség minden jószándéka, jóra való törekvése, ha nem a kereszt és az üres sír szellemében munkálkodnak a hitben. Isten ellen vét, ki így vélekedik.

Mi hiszük, hogy a jézusi életben az eszme a megváltó küldetés lényege, és ezért húsvétban az eszme győzelmét, eszméinek diadalát ünnepeljük, mely nem ismer a jó és igaz munkálásában korlátozást senkitől.

Hiszük, hogy a kereszt- és az üres sírszemlélet ellentmond a való életnek, a te életszemléletednek. Tedd a kezed a szívedre és adj választ - bár magadnak - arra, hogy édesanyád és édesapád, hitvestársad vagy gyermeked azzal lett-e igazán számodra azzá, mit a szó a fogalomban fed, ha meghalt? Nem azzal lettek-e egy lélek és szív veled, ahogy életek, szerettek, vigyáztak és tanítottak? Mint ahogy kedveseidnek is az élete és munkája a meghatározója, úgy Jézusnak is.